

Til:

- Helse og omsorgsdepartementet

Oslo, 14. september 2016
Ref.: 165/16/IA/ph

Høringssvar - Endringer i EØS-forskriften om godkjenning av helsepersonell

Vi viser til Helse- og omsorgsdepartementets brev av 24. mai 2016.
Norsk psykologforening har følgende kommentarer:

Psykologutdanningene er ikke harmonisert innen EØS. Det har vært jobbet for å oppnå en kvalitetssikring av psykologutdanninger på et felles nivå i Europa gjennom bevilgninger fra Erasmus prosjektet i EU. Nivået man har kommet frem til er minimumskrav om 5 års gjennomgående psykologiutdanning pluss minst ett års veiledet praksis. Fordi EU i mellomtiden har gjort det klart at de ikke ønsket å utvikle flere profesjonsdirektiv har dette arbeidet imidlertid ikke ført til noen videre prosess i EU.

Det er fortsatt store ulikheter mellom psykologutdanningene innen EØS. De varierer med hensyn til om utdanningen er generell eller spesiell, teoretisk eller praktisk rettet, med eller uten praktisk trening, med eller uten krav til praksis etter studiet for å oppnå autorisasjon mv. Det vanligste er imidlertid at den initiale utdanningen ved universitetet er av teoretisk art, og at eventuelle rettigheter til å utøve et spesifikt yrket er knyttet til senere tilleggsutdanninger. Den overordnede grunnen til variasjonen er at psykologprofesjonen i Europa varierer mye med hensyn til om, og i hvor stor grad de er gitt et samfunnsoppdrag, og hvorvidt/hvordan dette er regulert.

Den norske psykologutdanningen er utformet for, og har utviklet seg i tråd med oppgaver i helsetjenesten som er ulik den vi ser i store deler av Europa. Utdanningen er en bred generalistutdanning som skal sikre at psykologer kan anvendes i et bredt spekter av tjenester til befolkningen, fra folkehelsearbeid, helsefremming, forebygging, til tidligintervensjon og behandling av alvorlige psykiske lidelser.

Dette har gjort at norske psykologer kan jobbe i så ulike tjenester som for eksempel. PPT, skoler, helsestasjon, NAV, barnevern, poliklinikker og på akuttinstitusjoner i psykisk helsevern, med utgangspunkt i denne brede grunnutdanningen. Utdanningen gir samfunnet stor fleksibilitet i hvordan det kan benytte psykologers kompetanse, og dette skiller seg fra mange andre land der psykologer er mer spesialiserte i utgangspunktet, eller der man må ha tilleggsutdanninger i etterkant for å levere psykologer til bestemte oppgaver.

Resultat av denne store fleksibiliteten ser vi når Stortinget bestemte at psykologer skulle ha selvstendig henvisningsrett innen psykisk helsevern og rus, og da det ble besluttet å lovpålegge psykologspesialister i psykisk helsevern og gi dem ansvar for å fatte tvangsvedtak på lik linje med psykiatere (unntatt det som gjelder medisinerer). Vi ser det også i det lovforslaget som nå ligger i Stortinget om å lovfeste psykologer i kommunen, og der det fremgår at psykologene skal jobbe svært bredt og i team med å sikre befolkningens helse. Slike nye oppgaver gitt profesjonen er bare mulig med den utdanningen vi har lagt opp til i Norge.

Norsk psykologutdanning er en generalistutdanning som samtidig er rettet mot å yte helsehjelp til befolkningen. Utdanningen kombinerer omfattende vitenskapelige studier med opplæring (ferdighetstrening og praksis). Et grunnleggende prinsipp for den norske utdanningen er at psykologer skal anvende en kompleks kunnskapsbase for å kunne yte helsehjelp. Å lære å omsette teori til praksis

er derfor en sentral del av utdanningen som gjør det nødvendig med tett integrering av teori og praksis gjennom utdanningsløpet. Dette er på samme måte som for medisinstudiet. Og var også begrunnelsen for at man gjorde unntak for psykologutdanningen, sammen med medisin og veterinærutdanningen da kvalitetsreformen ble implementert.

Utdanningen forutsettes å ta minimum seks år. Da er praksisopplæringen inkludert med ca. ett år. Arbeidet med hovedoppgave og fagetikk er en integrert del av utdanningsprogrammet. Etter gjennomført utdanning kan den enkelte umiddelbart søke og få autorisasjon.

Norske studenter som tar en *norsk* master i psykologi får ikke autorisasjon som psykolog i Norge. Det aksepteres ikke en påbygning med veiledet praksis i ett år for å oppnå autorisasjon da integrert ferdighetstrening og praksis under studiet er så sentrale elementer i utdanningen at den ikke kan kompenseres ved ett år praksis etter studiet. I tillegg kan man sette sammen mange ulike bachelor/master kombinasjoner med et meget bredt tematisk spekter, noe som gjør det utfordrende å kvalitetssikre at det teoretiske innholdet gir et tilstrekkelig grunnlag for å ivareta de oppgaver som norske psykologer er forpliktet til. Med en Master i psykologi kan man ikke yte selvstendig helsehjelp til pasienter og heller ikke benytte den beskyttede tittel psykolog.

Psykologer har i Norge selvstendig behandlingsansvar og stiller diagnoser i det psykiske helsevern og innen rusfeltet. Psykologer utfører videre en rekke oppgaver med stor betydning for enkeltindivider og for rettssikkerheten i rollen som sakkyndig og fagkyndig i strafferettspleien, barnevernssaker og andre type saker hvor tilregnelighet, psykisk helse, omsorgsevne og farlighet vurderes.

Mange psykologer i kommunen har oppgaver som går på tvers av blant annet helsestasjon, skolehelsetjeneste, helsestasjon for ungdom, PPT/skole/utdanning, barnevern, forebyggende helsevern og oppgaver knyttet til beredskap, ofte i tillegg til klinisk praksis.

Det er denne kombinasjonen av omfattende klinisk praksis under studiet og en bred akademisk utdanning innen psykisk helsevern og rus som samlet danner grunnlaget for at psykologer er gitt så ansvarsfulle og selvstendige oppgaver i norsk helsevesen og tilgrensende disipliner. Uten nært og langvarig kjennskap til norsk heles- og sosialvesen er det vanskelig å praktisere som psykolog i Norge.

Godkjenning etter generell ordning:

Det beskrives i høringen at det er lempet på vilkårene for godkjenning. Endringen vil i praksis medføre at alle søknader må vurderes uavhengig av utdanningens lengde (unntatt laveste kvalifikasjonsnivå). Det er slik vi leser direktivet ikke gjort endringer som innebærer at kandidater med en profesjon som ikke tilsvarer den norske skal få lettere tilgang til autorisasjon. For at en som har utdanning og praksis fra et annet EØS land skal få godkjenning og autorisasjon som psykolog i Norge må ikke bare utdanningen og praksis fylle visse krav, det må også gjøres en sammenlikning av det innhold og de oppgaver psykologen er kvalifisert til i hjemstaten med de krav som stilles i vertsstaten.

Det er profesjonens yrkesutøvelse i hjemstat og i vertsstat (Norge) som da må sammenliknes. Hva utøveren kalles i sin hjemstat er ikke det avgjørende, men om utøveren innehar det sett av kvalifikasjoner som gjør ham i stand til å utøve profesjonen i tråd med det som kreves av psykologer i Norge.

Utligningstiltak:

Endringen betyr ifølge høringen en snevrere adgang til å kreve utligningstiltak i de tilfeller «søkers utdanning ikke tilsvarende utdanningen i det tilsvarende yrke i Norge».

Endringen innebærer at det ikke lenger kan kreves prøveperiode/bestått egnethetsprøve der «*søkerens utdanning er av minst ett år kortere varighet enn den utdanningen som kreves i Norge for det aktuelle yrket*». Dette alternativet om nivå på utdanningen fremgikk av forskriftens § 15 første ledd a) og er tatt ut.

I praksis kan dette gjøre det vanskeligere å kreve prøveperiode/bestått egnethetsprøve da vilkårene for å kreve utligningstiltak som følger av ny litra a) og b) er skjønnsmessige og i det mer utsatt for ulike fortolkninger/skjønnsmessige vurderinger.

Det er per i dag uklarerhet knyttet til hva som ligger i prøveperiode, selv om dette er definert i bestemmelsen som «*utøvelse av et lovregulert yrke under tilsyn av en kvalifisert utøver av dette yrket. Perioden med praksis under tilsyn skal underlegges en vurdering. En slik tilsynsperiode suppleres eventuelt med ytterligere utdanning*».

Videre foreligger det etter det vi er kjent med enda ingen egnethetsprøve for psykologer.

Slik dette praktiseres i dag er det usikkert hvilke krav som kan stilles, hva som skjer om en praksisperiode underkjennes og grunnlaget for evt. å kreve ytterligere utdanning. Vi anser at det er viktig å ha klare regler på disse områdene, som gjør håndhevingen av ordningen forutsigbar, etterrettelig og enklere å forvalte.

Det er viktig for pasientsikkerheten at de som er ute i praksis underkastes samme krav og forventninger, og at den «*kvalifiserte utøver av dette yrket*» som skal utføre «*tilsyn*» kjenner omfang og krav til oppgaven.

Det fremgår ikke av denne bestemmelsen at det er mulig å gjøre unntak fra valgfrihet mellom prøveperiode og egnethetsprøve slik det fremgår av direktivet artikkel 14 nr. 2) annet avsnitt. Der fremgår det at det kan gjøres unntak dersom man finner at det for «*a given profession*» er nødvendig å avvike fra kravet om valgfrihet. I så fall skal medlemsstaten orientere Kommisjonen på forhånd og gi tilstrekkelig begrunnelse for unntaket.

Vi ser at i praksis vil det være avgjørende å stille krav om prøveperiode for å kunne vurdere om kandidaten fyller kravene for yrkesutøvelse som psykolog i Norge. En egnethetstest vil for denne profesjonen ikke kunne inneholde de elementer fra utdanningen som samtidig viser kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse ervervet gjennom det 6 år lange utdanningsløpet med integrert teori og veiledet praksis som profesjonsstudiet i psykologi inneholder.

Vi vil derfor be om at det vurderes om unntaket fra valgfrihet også bør fremgå av forskriften.

Vi stiller spørsmål ved om deler av § 15 av pedagogiske grunner kunne vært skilt ut i egne bestemmelser. Dette slik at vilkårene fremgår i § 15, og en egen bestemmelse om prøveperiode og en om egnethetstest.

Forskriften åpner for at mennesker med en meget mangeartet psykologisk relatert utdanning kan få tilgang til å praktisere som psykolog i Norge. Dette kan være nødvendig for å ivareta EU/EØS prinsippet om fri flyt av arbeidskraft. Det er imidlertid sentralt at helsepersonell som praktiserer i

Norge er kvalifisert til å ivareta forsvarlig behandling av pasienter. Hvis terskelen for å få tilgang til å praktisere gjennom en prøveperiode nå skulle bli så vid, er det avgjørende for pasientsikkerheten å klargjøre reglene for prøveperioden slik at man kan sikre seg at psykologer ved utgangen av denne kan utøve sitt yrke forsvarlig. Dette kan gjøres ved å tydeliggjøre praksis/veilednings/opplæringskrav under prøveperioden.

Med vennlig hilsen
Norsk psykologforening

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Tor Levin Hofgaard', with a stylized flourish at the end.

Tor Levin Hofgaard
President